

BOEKBEoordelingen

Edited by MAURICE CRAFT, JOHN RAYNOR and LOUIS COHEN, „*Linking home and school*”. Uitgever: Longmans, Green and Co. Ltd. 48 Grosvenor Street, London W 1. London, 1968, second edition, pp. 246, Price 17/6d.

In deze interessante studie over de verhouding tussen school en gezin zijn o.a. bijdragen opgenomen van bekende auteurs – als Dennis Marsden, John Barron Mays, Basil Bernstein, Stephan Wiseman – waarover in de afgelopen jaren in de rubrieken van Paedagogische Studiën waarderend geschreven is.

Het boek is samengesteld uit vier delen. Deel I handelt over de administratieve, sociale en politieke context waarbinnen de relatie tussen gezin en school mogelijk en realiseerbaar is. Dit deel bestaat uit twee artikelen nl. van Blyth over bepaalde relaties tussen gezinnen en scholen. Ondermeer wordt in deze bijdrage, die meer sociologisch dan pedagogisch is georiënteerd (waarmede niet wordt gesuggereerd als zou dit bezwaarlijk zijn), gewezen op de betekenis van het gezins- en buurtmilieu voor het leergedrag en de leerprestaties van het kind.

Het tweede artikel is van Gould en handelt over de administratieve en politieke achtergronden in verband met de relatie tussen gezin en school. In het bijzonder worden nagegaan de mogelijkheden van samenwerking tussen ouders en leerkrachten binnen het kader van de Engelse onderwijswetgeving. Achtergrond van deze samenwerking is, dat opvoeding en onderwijs het resultaat zijn van een dialoog tussen gezin en school.

Deel II bevat 7 recente studies waaronder van hen, die in het buitenland zich reeds een bekende en goede naam hebben verworven. De reeks wordt geopend door Josephine Klein over ouders van schoolkinderen. Onder andere wordt gewezen op de sterk gewijzigde maatschappelijke omstandigheden, die niet alleen van invloed zijn op het gezinsleven van vandaag maar die tevens hebben geleid tot positieve opvattingen ten aanzien van de betekenis van het onderwijs voor het kind uit het werkmilieu.

Daarna volgt een bijdrage van Dennis Marsden onder de titel „*Education and the Working Class*”, waarin een samenvatting wordt gegeven van het door hem met Brian Jackson gehouden onderzoek. Het verslag is onder dezelfde titel verschenen. Op deze belangwekkende studie wordt verder niet ingegaan daar Prof. Idenburg deze studie indertijd in Paedagogische Studiën uitvoerig heeft besproken.

De reeks wordt voortgezet door Mays met een bijdrage over de invloed van waarden en opvattingen, die leven en worden aangehangen in het buurtmilieu. Zijn denkbeelden zijn in ons land, door zijn studie „*Education and the Urban Child*”, reeds bekend geworden.

In zijn artikel gaat Mays in het bijzonder na de relatie tussen de normen, die worden nageleefd in de volksbuurten en de normen, zoals deze min of meer geïnstitutionaliseerd zijn in het onderwijs en het schoolleven. Mays,

een onderwijssocioloog, houdt zich voornamelijk bezig met de sociale oorzaken waardoor kinderen, die opgroeien en verzorgd worden in de maatschappelijke achterhoede van onze steden, niet of onvoldoende toekomen aan het volgen van voortgezet onderwijs en ook verder weinig of geen gebruik maken van de educatieve voorzieningen, die de overheid biedt.

Daarna volgt een artikel van Basil Bernstein waarvan de titel luidt „Social Structure, Language, and Learning”. Bernstein is internationaal bekend geworden door zijn onderzoekingen en beschouwingen over de betekenis van taalverwerving en taalgebruik voor de cognitieve ontwikkeling van het kind. Het is, volgens hem, niet zo dat de kinderen uit de sociaal lagere milieus op grond van de intelligentietests minder bekwaam zijn dan kinderen uit hogere sociale milieus. Het absolute aantal kinderen, uit de sociaal lagere milieus, dat op grond van de intelligentietests in staat is zich de leerstof op school voldoende eigen te maken is groter, dan dat van de sociaal hogere milieus. De problematiek is evenwel dat de leerstof in hoofdzaak door taal wordt overgedragen en dat de leerkrachten een taal spreken, die door de leerlingen onvoldoende wordt begrepen daar hun taalgebruik en dat van hun milieu van andere aard is.

Het volgende artikel is van Stephen Wiseman dat een samenvatting is van zijn in Paedagogische Studiën uitvoerig besproken studie „Education and Environment”. In dit artikel wordt het effect nagegaan van een progressieve schoolorganisatie en moderne onderwijsmethoden mede in verband met opvattingen en gedragingen van leerlingen, ouders en leerkrachten. Tevens wordt in dit onderzoek betrokken de sociale structuur waarin het schoolbedrijf plaatsvindt.

In de bijdrage van Louis Cohen „De rol van de leerkracht en de relatie tussen school en buurt” wordt een instructief verslag gegeven over voornoemde problematiek en het verrichte onderzoek.

Over de samenwerking tussen ouders en leerkrachten handelt het artikel van Michael Young. Het is een theoretische beschouwing, daar deze bijdrage niet is gebaseerd op onderzoek. Wel is gebruik gemaakt van studies waarin researchresultaten zijn verwerkt.

Niet alleen worden de moeilijkheden besproken die een goed samenwerking tussen ouders en leerkrachten belemmeren maar tevens worden suggesties gedaan om deze belemmeringen weg te nemen en te komen tot een institutionalisering van deze samenwerking.

Deel III van deze studie handelt over plannen en experimenten om de verhoudingen tussen gezin en school te verbeteren door institutionalisering. Het is samengesteld uit zeven bijdragen. Begonnen wordt met een artikel van Dawson over „The education welfare officer”.

De school en de buurt, waar deze gevestigd is, hebben zijn speciale belangdan op de onderwijsproblematiek. Deze functionaris bezoekt de gezinnen en heeft onder andere tot plicht de schoolarts opmerkzaam te maken op huiselijke omstandigheden van de leerlingen, die een ingrijpen of behandelang noodzakelijk maken. Ook worden door hem de ouders voorgelicht ten aanzien van de verdere beroepsopleiding van het kind en eventueel contacten gelegd met het arbeidsbureau.

In het daarop volgend artikel bespreekt Adeline M. Wimble „The School Care Committee”. Deze „school-verzorgingsdienst” is rond 1870 ontstaan in de armste districten van Londen. Het werk bestond voornamelijk uit het verstrekken van maaltijden aan de schoolkinderen en werd verricht door vrijwillige krachten. Tegenwoordig is de aandacht meer gericht op de lichamelijke ontwikkeling en verzorging van het kind, de huiselijke omstandigheden waaronder het opgroeit en zijn toekomst. Het werk wordt nog in hoofdzaak gedaan door vrijwillige krachten. Wel worden zij nu voorgelicht over een begeleid bij hun werk door beroepskrachten, die een opleiding hebben gevolgd voor maatschappelijk werker. De vrijwilligers hebben tot taak service te verlenen aan een beperkt aantal gezinnen en zij worden door de ouders beschouwd als een vriend van het gezin. Een bijzonder goed contact met de school is daardoor mogelijk. Met de kinderen wordt gesproken over de betekenis van het onderwijs, de verdere beroepsopleiding, de keuze van het beroep, het beëindigen van de schoolperiode en het gaan werken, de besteding van de vrije tijd. Voorts zijn er contacten met club- en buurthuizen, avondscolen, beroepskeuze-advies instanties, etc.

Over de relatie van de maatschappelijke werkers tot de school wordt geschreven door Margaret H. Auld. Zij acht het voor een goed contact tussen school en maatschappelijk werker – daar deze ondermeer wordt ingeschakeld bij wangedrag en criminaliteit van leerlingen – dat hij wordt geaccepteerd als persoon en als lid van de staf.

In een daarop aansluitende bijdrage wordt over dezelfde problematiek een uiteenzetting gegeven door Chorlton. In het bijzonder gaat deze in op de verhouding tot de plaatselijke onderwijs-autoriteiten. Interessant is voorts zijn overzicht van de problemen der leerlingen waarvoor het hoofd van de school kan worden geplaatst en waarvoor hij een oplossing of hulp moet weten te vinden.

Maurice Craft zet uitéén dat het niet noodzakelijk is aan één school of meerdere scholen gezamenlijk een sociale werker te verbinden. Het is ook mogelijk om een onderwijzer voor een deel te belasten met zijn onderwijs-taak en voor een ander deel met het behartigen van de sociale belangen, die niettemin in de persoonlijke sfeer der leerlingen kunnen liggen. In het bijzonder zou het voor scholen, die bezocht worden door kinderen uit de maatschappelijke achterhoede, gewenst zijn te beschikken over onderwijskrachten, die door karaktereigenschappen, mentale instelling en deskundigheid tevens geschikt zijn om als maatschappelijk werkers op te treden.

Vervolgens komt er een bijdrage van Raynor over „The School Counsellor”. De „school-counselling” heeft in het algemeen betrekking op

- persoonlijke hulp aan het kind,
- leiding bij het schoolwerk,
- voorlichting bij beroepskeuze en beroepsopleiding.

Wel heeft het grootste deel van de bemoeiingen van de school-counsellor met de leerlingen betrekking op de te verrichten leertaken op school, dus op het terrein van het onderwijs.

Dit deel van het boek wordt afgesloten met een bijdrage van Tibble over „Interprofessional Training” in verband met opvoeding en onderwijs. Voor het efficiënt verrichten van de beroepstaak is vaak een ruimere opleiding

gewenst dan in de beroepsopleiding kan worden gegeven.

In het vierde en laatste deel wordt onder de titel „Family, School and Society” een algemeen overzicht door Taylor gegeven over de problemen, die in de voorafgaande drie delen van het boek ter discussie zijn gesteld en waarover instructieve informatie worden gegeven.

Hij stelt dat onderwijskrachten en aan de school verbonden maatschappelijke werkers ernstig streven naar goede verhoudingen tussen gezin en school en dat wordt gepoogd een betere communicatie tussen beide instellingen te bewerkstelligen in het belang van het kind, dat niet alleen op opvoeding maar ook op onderwijs is aangewezen.

Het gegeven, dat het gezin sterk tot de privésfeer en de school tot het openbare leven behoort, wordt als één der barrières beschouwd voor een samengaan van en samenwerking tussen beide instellingen. Het vakjargon van onderwijzers kan eveneens terzake belemmerend werken. Voorts zijn er psychologische, historische en sociologische factoren aan te wijzen, die een uit één gaan van school en gezin hebben veroorzaakt. Deze te onderkennen zal een samengaan van school en gezin bevorderen.

Voor weinig geld wordt hier een uitstekend boek geboden, dat veelzijdige informatie verschaft over het functioneren van de school in de Engelse samenleving en de sociale betrekkingen van deze instelling ten opzichte van de gezinnen der leerlingen. Een boeiende en instructieve studie.

J. H. N. GRANDIA

MARIO D. FANTINI (The Ford Foundation) and GERALD WEINSTEIN (Teachers College Columbia University) „*The Disadvantaged. Challenge to Education*”. Harper and Row, publishers, New York, Evanston and London, 1968, pp. 455.

Dr. Fantini heeft ervaring opgedaan met het geven van onderwijs aan geestelijk gehandicapte en emotioneel gestoorde kinderen en als school-leider. Hij is momenteel verbonden aan The Ford Foundation als adviseur voor en het begeleiden van een project, dat tot strekking heeft effectieve onderwijsmethoden tot ontwikkeling te brengen, die in het bijzonder geschikt zijn voor „disadvantaged” kinderen, die een basisschool bezoeken.

Dr. Weinstein heeft in zijn schoolpraktijk een onderwijsmodel tot ontwikkeling gebracht, dat rekening houdt met de problematiek en situatie van de „disadvantaged youth”. Dit onderwijsmodel wordt thans gebruikt op cursussen voor leerkrachten, die de „disadvantaged youth” moeten onderwijzen. In het bijzonder houdt Dr. Weinstein zich thans bezig met onderwijsresearch.

Het boek begint met een voorwoord van Frank Riessman, professor of Educational Sociology aan de New York University, die internationaal bekend is geworden door zijn onderzoekingen over de problematiek van de „disadvantaged”. Hij begint met te stellen dat iemand die als leerkracht, schoolleider of schoolbestuurder bij het onderwijs is betrokken, dit boek niet kan negeren. Hij moet er kennis van nemen gezien de grote groep van hen, die maatschappelijk zijn achtergebleven en achtergesteld. Met dit boek

wordt namelijk een nieuwe fase begonnen ten aanzien van het onderwijs aan de „disadvantaged”. De beide auteurs zijn, door hun onderwijstaak en researcharbeid, tot het inzicht gekomen dat de problemen, die verband houden met het onderwijs aan de „disadvantaged”, van wijdere strekking en daarom ook van betekenis zijn voor het Amerikaanse onderwijs als geheel. Zij zijn derhalve van mening dat het standaardstelsel voor het geven van onderwijs aan de leerplichtige jeugd niet effectief is voor de kinderen maar dat zij, die behoren tot de „disadvantaged”, daar het meest van te lijden hebben.

De studie opent met een uiteenzetting over de „disadvantaged”. Daarna worden behandeld de problemen, die uit deze situatie voortvloeien of daarvan inherent zijn. Vervolgens wordt de school behandeld, die door de kinderen als onecht wordt ervaren en wel in het bijzonder wat de leerstof betreft.

De auteurs beperken zich niet tot een analyse van het schoolgebeuren met betrekking tot de „disadvantaged” maar zij geven tevens suggesties om het geijkte patroon van leerstofoverdracht te doorbreken.

De bemoeiingen met de „disadvantaged” zullen, volgens de overtuiging van Fantini en Weinstein, leiden tot een herziening van het thans gangbare onderwijsmodel die de kwaliteit van het onderwijs zal verbeteren.

De beide auteurs, die zich wetenschappelijk hebben bekwaamd ten aanzien van de onderwijsproblematiek en voorts praktische ervaringen hebben opgedaan met het geven van onderwijs aan de „disadvantaged” kinderen, hebben een boek geschreven dat belangrijk is voor een ieder die betrokken is bij het onderwijs of daarvoor belangstelling heeft.

Het maatschappelijk en cultureel achterblijven is een problematiek die internationaal voorkomt maar nationaal tot een oplossing moet worden gebracht. Deze studie geeft daartoe een verantwoorde bijdrage.

J. H. N. GRANDIA

HERMIEN VAN DEN HEUVEL, A. VAN LIEROP, G. J. VAN WIJK EN D. VAN ZUILEKOM.
Hoofdredactie o.l.v. B. BRUINSMA. „Nieuw Rekenen voor het basisonderwijs”.
Illustraties A. MOLENAAR. Uitgave Bosch en Keuning N.V., Baarn, 1969.

Deze methode, die voor elk leerjaar twee deeltjes geeft, bestaat verder nog uit een zeer overzichtelijke algemene handleiding en uit een overzicht van de totale rekenleerstof. Hierbij wordt voor elk onderdeel aangegeven in welk deeltje de betreffende stof wordt behandeld. Voor een goede doorstroming van de gehele rekenleerstof over de zes leerjaren lijkt ons dit laatste van grote betekenis. Wij komen hier nog op terug.

Het is de auteurs gelukt de diverse begrippen uit het voorbereidend rekenen: hoeveelheid – hoegrootheid en rangorde in het geheel van deze methode te integreren. Dit geldt eveneens voor het ordenen, groeperen, splitsen, samenvoegen en het aanleren van de rekensymbolen.

Met betrekking tot de differentiatiemogelijkheden treffen wij in „Nieuw Rekenen” een opzet aan die in grote lijnen overeenkomt met de beginselen zoals wij die kunnen lezen in „Proeve van een leerplan voor het basis-

onderwijs".

Elke paragraaf geeft een A-taak voor alle leerlingen. In de deeltjes 2a en 2b is een B-taak met nadere oefenstof (moeilijker stof).

De deeltjes voor de verdere leerjaren hebben een B-taak met meer eenvoudige oefenstof en herhalingsopgaven en een C-taak met moeilijker aanvullingsstof.

Overzicht van differentiatiemogelijkheden

A-taak : par. 1. steeds een nieuw geval;

klas 2 t/m 6 par. 2. integratie;

par. 3. herhaling kernleerstof (in klas 3 t/m 6: cijferend rekenen);

B-taak par. 4. sommen met woorden.

In klas 2: moeilijker opdrachten

In klas 3 en 4: geeft de B-taak stof uit gelijkgenummerde

taken van een jaar geleden. Bovendien is er in klas 5 en 6

mogelijkheid tot reteaching en tot het maken van testsom-

metjes.

C-taak

: In klas 3 en 4: par. 1 steeds moeilijker hoofdrekensom-

men en par. 2 telkens zelf sommen maken. Voor klas 5 en 6 is

de C-par. 1 een verzameling leessommen, par. 2 hoofd-

rekensommen, terwijl par. 3 bovendien de mogelijkheid biedt tot

het zelf maken van sommen.

De „overzichten” krijgen nu in deze opzet een duidelijke plaats: zij kunnen immers een grote steun vormen bij het zoeken naar de plaats van re-gerichte leer- en (of) oefenstof nog eens flink door te nemen. De overzichten voorkomen dan het „eeuwige zoeken” in alle deeltjes van de methode.

Behalve een goede aansluiting op de maatschappelijke praktijk, — te zien aan de taal, de motivatie en de didactische lijn in het hoofdrekensommen —, biedt deze methode goede controle-mogelijkheden: door de systematische „horizontale” indeling kan men gemakkelijk repeteren, terwijl de controlebladen de leerkracht er toe zullen brengen een verantwoorde foutenanalyse te maken.

Tot slot nog een opmerking: de wijze van uitvoering (kleur, letter- en cijfertype, indeling) is bij de deeltjes 1a t/m 2b bijzonder goed. Jammer, dat dit in het volgende deeltje iets minder is.

J. M. WIJLAARS, Rotterdam

JACQUES DEN HAAN, „Onderweg. Vallen en opstaan in de cultuurgeschiedenis”. Uitgever J. M. Meulenhoff te Amsterdam, 1966. Deel I 405 pag., deel II 644 pag.

De schrijver is ons reeds bekend door zijn „Still Talking Shop”, „Millieriana” en „Monnikje Lederzak en andere driestheden”.

Met deze publicaties heeft hij zich doen kennen als een belezen en non-conformistisch man, die de lezer wat te vertellen heeft en dit op een bij-

zonder onderhoudende wijze weet te doen.

Zijn werk, dat geheel op litterair gebied ligt, gaf geen aanleiding in ons tijdschrift er de aandacht op te vestigen hoe lezenswaardig op zichzelf ook.

Met de beide hierboven aangekondigde delen ligt het anders.

In deze boeken wordt op een zo persoonlijke en oorspronkelijke wijze de geschiedenis van de cultuur behandeld dat het zinvol is de aandacht van onze lezerskring – waaronder veel onderwijzensmen, jeugdleiders en studenten – er op te vestigen.

Het is niet uitgesloten dat van de kant van deskundigen kritische opmerkingen zijn of nog worden gemaakt ten aanzien van dit overzicht der cultuurgeschiedenis. Men dient evenwel te bedenken dat het boek niet geschreven is uit ijdelheid maar naar aanleiding van een verzoek van de Vereeniging ter Bevordering van de Belangen des Boekhandels aan Den Haan, om een leerboekje over de cultuurgeschiedenis te schrijven.

Dit „leerboekje” is evenwel uitgedijd tot een werk van respectabele omvang maar waarin nochtans, door de veelheid van feiten en gebeurtenissen, vele onderwerpen zeer summier zijn afgedaan. In zijn totaliteit echter is dit boek toch geen oppervlakkige publicatie geworden. Op een wel bijzonder boeiende wijze vertelt Den Haan ons over de oude beschavingen, Hellas, het Romeinse Rijk, de Middeleeuwen, de Renaissance, de pausen, de heksen, de filosofen, de ontwikkeling van de wetenschap, architectuur, muziek, dans, letterkunde, boekdrukkunst, Napoleon, Dreyfus, Zionisme, Bismarck, slavenhandel, de Sovjets, Domela Nieuwenhuis, het Modernisme, het Humanisme, Mormonen, Hitler, Science-fiction, de moderne geneeskunde, de werkende vrouw, het naakt, de twintigste eeuw, etc etc.

Nergens wordt hij vermoeiend of vervelend.

Wel zal de lezer vaak verzuchten, naar aanleiding van het door Den Haan vertoonde beeld, meer daarvan te willen weten. Maar dan moet men een werk raadplegen dat daarover meer informatie verschaft. Veel van wat ons in het onderwijs is bijgebracht en waarover wij in de loop der jaren hebben gelezen, wordt in de studie van Den Haan teruggevonden maar dan „geordend” in de historie zoals hij dit ziet. Zijn boek is naslagwerk en roman in één. Het is een naslagwerk daar het opvallend instructief is door de vele daarin verwerkte gegevens en het is een roman door de boeiende wijze waarop de gebeurtenissen zijn verwoord.

In school- en jeugdbibliotheken zou dit boek niet mogen ontbreken. Deze uitgave is namelijk een wel geslaagde poging om een cultuurgeschiedenis te schrijven, die velen zullen aanzetten zich terzake verder te verdiepen. Het is een kostelijk boek van een erudiet man, die kan schrijven en oog heeft voor wat in het leven belangrijk en terzake doende is.

DR. J. H. N. GRANDIA

DR. N. DEEN. Een halve eeuw onderwijsresearch in Nederland – Mededeling no. 76 van het Nutsseminarium voor Pedagogiek aan de Universiteit van Amsterdam, 1e druk. Uitgave Wolters-Noordhoff, Groningen. Prijs f 20,90.

Dit boek, tevens proefschrift van de auteur, verscheen bij het vijftigjarig bestaan van het Nutsseminarium voor Pedagogiek te Amsterdam, dat in 1919 gestart werd door Professor Dr. Ph. Kohnstamm. Het boek is echter niet alleen een terugblik op een halve eeuw ploeteren, maar het bevat stimulerende suggesties voor de verdere voortgang van het didactisch onderzoek.

De eerste drie hoofdstukken geven een waardevol historisch overzicht, waarin de schrijver terecht een erezuil opricht voor Kohnstamm's didactisch pionierswerk.

In hoofdstuk III wordt een interessante beschouwing gewijd aan de „brugklas”, waarbij gesteld wordt, dat een systeem van selectie-op-één-moment nooit tot een oplossing van het vraagstuk van de aansluiting van basisonderwijs en voortgezet onderwijs kan leiden.

Hoewel Dr. Deen „winst” ziet in de instelling van brugjaar en scholengemeenschap, meent hij dat deze winst groter had kunnen zijn (p. 101–103).

Hoofdstuk IV stelt de didactiek van het basisonderwijs aan de orde en hoofdstuk V behandelt de voortzetting van het didactisch onderzoek in het Nutsseminarium na 1946. Uitvoerig wordt stilgestaan bij de „Proeve van een leerplan voor het basisonderwijs”, verschenen in 1967 (850 pagina's), en uniek voorbeeld van een leerplanmodel. Dr. Deen pleit voor een *leerplanconstructie* en geeft hiervoor grondlijnen aan (p. 154) ter voorkoming van functieverlies van het leerplan.

Verwijzend naar Jerome S. Bruner's these, dat de didactische theorie een voortschrijdend karakter heeft, stelt Dr. Deen dat leerplanconstructie dient uit te lopen op *scholingsmodellen*, die we nog niet bezitten, maar waar we thans dichter bij zijn dan ooit (p. 161), want met de „Proeve” en met het structuurplan „Nieuwe onderwijsvormen voor 5- tot 13- à 14-jarigen” zijn wij op de goede weg naar een longitudinale leerplanontwikkeling.

Voor didactici van het Nutsseminarium voor Pedagogiek is er dus „werk aan de winkel”.

Utrecht,

A. E. VAN EEDEN